

244 A térszegény főváros

A tereket a múltban több esetben főútvonalaktól távol, elszigetelten, öncélúan magukban élőknek, többször viszont térélményre törekvően, fegyvelmetlenül építették. Az odavezető utak inkább a vizuális hatást készítették elő, így a tér és az úthálózat kapcsolata forgalom-fiziológiai vonatkozásban kevésbé volt jelentős.

A mai tér a város életében aktív, operatív szerepet kap. Az utcák forgalmát felveszi, a keresztekfordásokat időnyerés miatt is igyekszik kikapcsolni.

Érezhető, hogy a terek újszerű programszülte alakulása új térformát, új építészeti fogalmazást keres. Gondolok elsősorban a nagy igényű „forgalmi csomópontok” alakítására, amelyek többször elmaradhatatlanul két- vagy többszintes megoldásúak és már térbeli, háromdimenziós feladatává váltak. Ezek a levegős és könnyedséget éreztető emelt utak és karszű szerkezeti hidak segítik a forgalomkereszteződést elkerülni. Az ilyen többszintes forgalmi csomópontok új térbeli plasztikai feladatként jelentkeznek, amelyeket például a Hungaria körút és a bevezető autópályák keresztezéseinek is tervbe vettek. Ezek a csomópontok nagy helyigényük miatt nem a tér körülépíttetésének érzékeltesével fognak jelentkezni, annál inkább monumentális érzetű mértékeikkel.

Az ilyen forgalmi csomópontokat, mintegy fészekbe zöldbeágyazottan, lehetőleg fásított környezetbe telepítjük, hogy mint emberi önértéküket növelő hatalmas műszaki alkotások, méltó keretbeállítás kapjanak, és élményük az összefüggő színes forgalma miatt is „mobil-art”-szerűen gyönyörködtessenek. Újfajta vizuális látvány, hatalmas ütemű fejlődésünk jele. Ezzel a megoldással a környező épületek emberibb, kisebb léptékűsége mégis jobban leválasztódik a csomópontok monumentális tagozódásától és esetlegesen jelentkező összenézésük kevésbé lesz bántó. A budapesti hídfőink is tágasabb, levegősebb környezetet érdemeltek volna.

A városi terek, legyenek azok fágas nagyméretű, gyülekező vagy felvonulási célzatúak, építészeti vonatkozású feszesen fogalmazottak, egy-egy visszaugratottan épült középület hangsúlyozók, vagy esetlegesen született, intimhatásúan fásított, az érdekelt városoknak jellemző motívumai. Egy-egy város szépen körülépített, arányosan tagolt tereinek élménye visszamarad bennünk, felszívódik és gazdagító emlékkünké válik, míg az egyes utcák képei — ha csak formai vonatkozásban, például tiszta építészeti egységekké nem kristályosodtak, vagy ha egyéb jellegzetességük révén nem okoztak feltűnést — már megszokott térrányuk és folyamatos beépítésük miatt is legfeljebb valami homályosan összefüggő élményt hagynak vissza bennünk. A bécsi Ringet csak műemlékei és az azok előtti terek sora jellemzi, de ahol azok elmaradtak, így a Stubenring és a Schottenring útszakaszairól csak halvány képzetünk marad.

Fővárosunkat imponáló fekvésén és exponált elhelyezkedő műemlékei kívül elsősorban Duna-partja és a monumentális terei jellemzik. A múltban ihlettel épített terek a város közkinccsivé, élő, bejárható műemlékeivé váltak. A velencei Szent Márkus kettős tere elválaszthatatlanul összeforrott a várossal, képzetünkben a város szimbólumává vált. A római Capitolium tere Michelangelo alkotó géniuszának szentélye. A párizsi Champs-Élysées útjának hírével elsősorban homorú hajlatának, két jelentős térbe torkollásának és kevésbé a vertikális beépítésének köszönheti. Milyen kár, hogy az egyes olasz városok kötetlenül beépített középkori tereit és a feszesebben, szimmetrikusan tervezett barokk-koriakat parkoló autók, behemót autóbuszok foglalják el, takarják a szökőkutakat. Minő anakronizmus! A múlt

művészetének maradéktalan élvezetétől foszt meg. De végünk közelebbi, hazai példákat: az erősen lejtős pécsi Dóm felső előtere és háromoldalas körülépíttetésével egyik legszebb téregyüttesünk, jelentős idegenforgalmi attrakciónk. A kevésbé ismert székesfehérvári kisméretű Bazilika tér bájos tagoltságával, odálló szobrával intim, töretlen, történeti levegőt áraszt.

Hogy állunk a budapesti terekkel? Elég egy közönséges átnézeti térképét kézbe venni, hogy megállapítsuk: **fővárosunk vérszesen térszegény!**

A budai oldalán a morfológiai adottságok, a nagyobb parkterületek és a romantikusan töredezett utcangelvények révén itt-ott kisebb-nagyobb szabálytalan, de jól illeszkedő terek, maradvány-terek „adóttak”, melyek kedves, emberibb méretükkel idillikusan megnyerő zártsgát, otthonos interiót éreztetnek. De a pesti település merevebb úthálózat, különösen a Kiskörútól kifelé eső negyedekben, nélkülözi a tereket, a jól elosztott, fásított térségeket. Hiányukat nemcsak az ismert egészségi okok miatt érezzük, hanem azért is, mert nincs ami lazítsa az amúgy is szűk, esetenként 1 kilométert meghaladó hosszú utcák zárt és nyomasztó hatását. Milyen kedvező hatást lehetett volna elérni egy-egy középület visszaugratásával, vagy a sarkok kihagyásával, egy-egy facsoport ültetésével, hogy némi melegséget, kedves természetközelséget élvezhessen a vakolat-környetbe szorult urbánus lakosság. Az az egynéhány kisebb pesti terünk körülépítése nem mutat különösebb építészeti értéket, az eklektikus kor sokféle össze nem illő homlokzataival, különböző párkánymagasságaikkal inkább rendetlen hatást keltők.

Fővárosunk talpraállítással a városkeretet erősen érintő olyan hatalmas építőmunkák indultak be, amelyek még a város képét, terek és utcák arculatát is érintették, sőt gyakran erősen átformálták. Itt lett volna az alkalom, hogy fővárosunk kifogásolt sűrű beépíttetését lazítsuk, szebbé tegyük. Nemcsak a múlt, hanem a közelmúlt alkotásainak felülvizsgálatára, szebbé tételére is gondolok.

Összes terünket nem veszem sorra, mindössze azokat az ismertebbeket bírálok, amelyek esztétikai vagy egyéb szempontok miatt kifogás alá esnek. Szolgáljon útmutatásul!

A Hősök tere és a Felvonulási tér. Önmagában fegyvelmet, nagyvonalúan tervezett, nagyléptékű tér, összképét csak a Népköztársaság útjának két befejező, kisméretű, profánabb ízű lakóházak bontják. Remélhetőleg a korcsolyapálya kicsinyes, pipiskedő homlokzatú, különben is korszerűtlen épülete mihamar el fog tűnni. A tér közepén a közelmúltban készült hősi emlékmű temetői síremlék méretű, méltatlanul léptékelen a tér nagyvonalúságához. A megszokás hatalma nem tudja feledtetni ebbeli kifogásunkat!

Felvonulási tér. Mintegy 800 méteres hosszúságú és 80 méteres szélességű tér, még inkább térség. A nagyvonalú építészeti koncepciót a tér Dózsa György úti oldalán épített, nagyon vegyes értékű és tömegű homlokzatok nem tudják méltóan keretezni. Az utóbbi időben a teret lezáró Ajtói Dürer soron emeletráépítésekkel, továbbá a Dózsa György

út mentén toronylebontással, csaknem azonos homlokzatszínézéssel sokat segítettek, de komoly eredményt, egységesebb beépítést csak egy-két épület bontásával és azonos magasságú, lehetőleg középület építésével lehetne csak elérni. Az a terv, amit kb. egy évtizeddel ezelőtt felvettem, hogy a Felvonulási téren épüljön a Nemzeti Színház, elfogadásra került, és ez most már szinte predestinálja a kettős teret, hogy fővárosunk országos jelentőségű kultúrközpontjává fejlődjék, amiből következik, hogy az itt épülő intézmények célja és tartalma lehetőleg kulturális töltetű legyen. A felvonulási területnek a városligeti park felőli lehatárolásának módját majd a Nemzeti Színház leendő tömege fogja véglegesen meghatározni.

Madách tér. Architektúráját sokszor és állandóan halljuk kritizálni, valljuk be, nem minden ok nélkül. Szélességének és mélységének viszonya miatt nehezebben áttekinthető, majdnem lezáró utcaszakasznak érződik. Klinkertégla homlokzatának anyaga, tagozódása, színe és a kissé elaprózott részletképzése miatt nehezen tud a Tanács körút hangulatába beilleszkedni. Arkádositott kőburkolatú földszintjével, de az egész Madách teret átölelő, egybefogott emeleti homlokzataival mégis fegyvelmettel megjelenésű építészeti egységet ad, tengelynek íves áthajtó nyílásában bántóan jelentkeznek az út törése. A térnek a Tanács körút is érintő gyűjtőpontjában, tehát a legérzékenyebb helyen, két árusító bódét, egy hirdetőoszlopot és egy kandallóbert állítottak és ezzel a térélmény érzetét, áttekinthetőségét teljesen megzavarták. Ide egy kisebb méretű emlékmű, vagy magasabb, vertikálisan tagolt szökőkút kívánkozik (el is kéne egy kis levegőtisztítás!) azért is, hogy a sugárútnak csúfolt tengelytöréséről a figyelmet eltereljük. Erre a súlypont-hangszűlyra hely is adódna, anélkül, hogy a kocsiforgalmat zavarnánk és a parkolóterületet csökkentenénk.

Úgy látszik, **kissé bódéváros lettünk.** Van olyan terünk, ahol két, sőt több pavilon (trafik, újságos, könyves) rendszerint a forgalmas utca és az érintett tér vagy a park sarkán, tehát erősen exponált helyen már-már egy kirakodóvásár jellegét ölti. Egyúttal takarja vagy legalábbis zavarja az utcaképet, a tér és az útvonal egybenérezhetőségét. Nem lehetne-e ezeket a kis építményeket legalább a főútvonalainkon összevonni, vagy a környező épületek földszintjén elhelyezni? Tudom, hogy ezek más és más minisztérium, vagy más és más osztály érdekkörébe tartoznak, külön adminisztrációt igényelnek. Mégis azt hiszem, összevonásukkal lényegesen tisztultabb városképet kapnánk. Jelen esetben is érvényesüljön az az elv, hogy az intézmények egyéni érdekeit a nagy egység, a főváros és a lakosság ízlést nevelő érdekei alá kell rendelni. **Tisztítsuk meg utcáinkat, tereinket ezektől a bántó, legtöbbször izléstelen, sokszor inkább bódé jellegű építményektől!**

A **Kálvin térről** nem kívánok bővebben szólni. Alapos átépítésre szorul. Mindössze annyit jegyzek meg, hogy jelenleg is 11 különböző árusító bódé, árusítóhely diszteleníti a teret.

Weichinger Károly

KEMPINGCIKKEK:

Felfújható gumimatracok,
szép kivitelű sátrak,
kempingbútorok,
import kerti hintaágyak,
kerti pavilonok,
kerti ernyők,
habszivacs ágybetétek,
hálószék

gazdag választékkal várja kedves vevőit a

WIMPASSING szaküzlet

VI., Népköztársaság útja 8., Tel.: 315-722